

DRUŠTVENI SOFTVER U BIBLIOTECI TREND ILI POTREBA ?

SOCIAL SOFTWARE IN LIBRARY: TREND OR NEED?

Nadina GREBOVIĆ bibliotekarka / Librarian

NUBBiH / NULB&H, Sarajevo, BiH

nadina@nub.ba

Sažetak:

Primjena društvenog softvera u biblioteci vremenom iz trenda prerasta u potrebu. Društveni softver se prepoznaje kao korisna alatka za saradnju bibliotekara/ki i korisnika/ica. U tekstu se govori o oblicima društvenog softvera i njihovoj primjeni u bibliotekama sa osvrtom na primjere dobre prakse drugih biblioteka.

Ključne riječi

društveni softver, saradnja, razmjena znanja, wiki, blog, društveni bookmarking, društveno umrežavanje, instant messengeri

Abstract

Over time, the application of social software in library has been transformed from trend to need. Social software is recognized as useful tool for cooperation between librarians and users. The forms of social software and their application in library, including examples of good practice, are discussed in the article.

Keywords

social software, cooperation, knowledge exchange, wiki, blog, social bookmarking, social networking, instant messengers

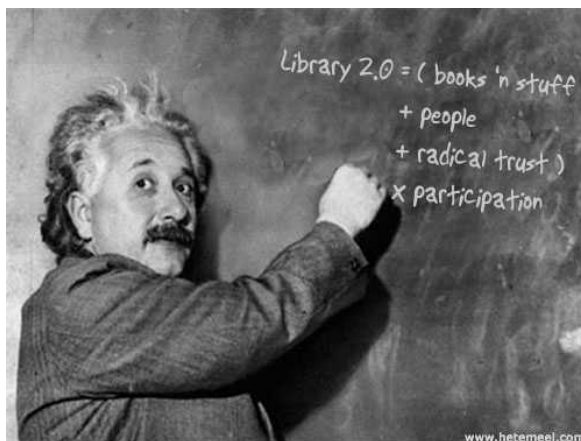
Michael Gorman u knjizi "Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potreba za ravnotežom" piše da je digitalni jaz (eng. digital divide) već postao klišeizirani termin (Literatura, 5), ali da se s njim svakodnevno suočavamo. Prema statističkim podacima Internet World Stats-a problem digitalnog jaza je prisutan u cijelom svijetu. Njegova prisutnost ne utiče na razvoj tehnologije i njenih korisnika/ica čiji broj raste velikom brzinom pa tako upotreba nove tehnologije iz trenda vrlo brzo prerasta u potrebu. Jedno od Gormanovih pravila kojeg se bibliotekar/ka današnjice treba pridržavati glasi: "Izbjegavajte trendove i pritisak kolega." (Literatura, 5) Htjeli mi to ili ne, mnogi trendovi vremenom postanu potreba i bibliotekar/ka treba pratiti trendove svojih korisnika/ica na polju tehnologije kako bi se usluge koje pruža biblioteka unaprijedile.

Pojavljivanjem Web 2.0 tehnologije postali smo svjesni pomijeranja granica. Prema Harderu (Literatura, 6): „... prošlo je vrijeme kada je internet bio uglavnom tehnologija 'samo za čitanje' u doba u kojem se 'čita piše i sudjeluje.'"

Na tragu promišljanja o budućnosti biblioteka u kontekstu druge generacije web-a Stephen Abram (Literatura, 1) piše: "U Web 2.0 radi se o interakciji među ljudima. O razgovorima, umrežavanju među ljudima, personalizaciji i individualizmu. Usmjeren je na sadržaj u kontekstu ljudi, radnih mjesta, tržišta, zajednice i učenja."

Stoga je u ovoj priči društveni softver jedna od osnovnih alatki koja pomaže Bibliotekaru 2.0 u komunikaciji sa korisnicima.

Cristopher Allen, autor bloga "Life with Alacrity: A blog on social software, collaboration, trust, security, privacy, and internet tools" u jednom od postova "Tracing the Evolution of Social Software" (Literatura, 2) ističe da se termin društveni softver popularizirao posljednjih godina te da se sada koristi kako bi se definirala grupna interakcija, a da korijeni ovog termina sežu u 50 godine prošlog stoljeća i vežu se za ideje Vannevera Busha i Memex.

Slika 1

Definiranje društvenog softvera kao softvera koji podržava grupnu interakciju i razmjenu informacija je definicija koja ide u prilog primjeni društvenog softvera u biblioteci jer: "Biblioteke su oduvijek povezivale. Mi povezujemo ljude sa informacijama, povezujemo ideje i maštu, i možemo povezati pojedince sa zajednicama. Onda je malo čudno da je društveni softver i dalje vruća tema na programima bibliotečkih konferencija i publikacija koje su usmjerene na biblioteke, i one online i offline". (Literatura, 6)

Da bi uvođenje ovakvih usluga za korisnike funkcioniralo, osnovni preduslov je da pristup internet-u imaju i bibliotekari i korisnici određene biblioteke. Tako da s obzirom na probleme digitalnog jaza primjena društvenog softvera u bibliotekama ima svoje prednosti i nedostatke. Također, njegova primjena u biblioteci zavisi od potreba korisnika te biblioteke. Zato ovaj tekst ima namijenu potaknuti bibliotekare u BiH na promišljanje o uslugama koje biblioteka može ponuditi svojim korisnicima primjenom društvenog softvera.

Poznato je da postoje različiti oblici društvenog softvera: wiki, blog, društveni bookmarking (eng. social bookmarking), društveno umrežavanje (eng. social networking), forum, instant messenger, itd. (Slika 2).

Slika 2: Društveni alati Web-a 2.0

Primjenom društvenog softvera u biblioteci, bibliotekar/ka ima veću mogućnost interakcije sa korisnicima. Također, društveni softver ne mora nužno omogućiti samo prenošenje i razmjenu informacija sa korisnicima, već i između bibliotekara. Bitno je istaknuti da se komunikacija uz pomoć društvenog softvera mora zasnivati na uzajamnom povjerenju jer samo tako može imati dobre rezultate jer je cilj ovakvog načina komuniciranja stvaranje online zajednica koje zajedničkim snagama doprinose formiranju određenog sadržaja.

U ovom tekstu govorit će se o wikiju, blogu, društvenom bookmarkingu, društvenom umrežavanju i instant messenger-u jer se njihova primjena u biblioteci danas čini najzanimljivijom.

Krenut ćemo od wikija: "Wiki nudi bibliotekarima priliku za izgradnju resursa na web-u bez znanja o HTML-u ili pristupa serveru. Uređivanje na web-u omogućava grupama da lako uređuju i kreiraju stranice." (Literatura, 9)

Dakle, wiki (havaj. wikiwiki = brzo) omogućava grupama ljudi da bez poznavanja web dizajna postavljaju sadržaje na web i upravljaju njima. Od biblioteke zavisi kako će urediti strukturu wikija, tj. da li će pristup dodavanju i izmjeni sadržaja imati samo bibliotekari unutar biblioteke koja postavlja wiki ili i korisnici. U suštini, to bi trebalo zavisiti od tipa korisnika biblioteke (npr. : Ako je u pitanju školska biblioteka, preporučljivije je da ovlasti u dodavanju i izmjeni sadržaja ima bibliotekar(i). Danas, najpopularniji primjer wikija je Wikipedia (veoma često korišten izvor za izradu školskih referata) iza kojeg ne stoji biblioteka već milioni volontera širom svijeta koji dodaju i mijenjaju sadržaje. Školskoj populaciji ovaj primjer wikija jako koristi jer odgovara školarcima koji žele brzu informaciju i često ne razmišljaju o njenoj validnosti.

Kad su u pitanju visokoškolske biblioteke izgradnja wikija bi predstavljala veliki značaj za studente/ice jer bi mogli učestvovati u razvoju takvog wikija. "Naprimjer, wiki je koristan studentima da preporuče za čitanje drugima članak koji su koristili u pisanju rada iz historije na sličnu temu." (Literatura, 8)

Interesantan primjer upotrebe wikija u javnoj biblioteci ima St. Joseph County Public Library (USA). Sadržaj ovog wikija mogu editovati samo bibliotekari ove biblioteke i organiziran je prema aktualnim temama kojima su zaokupljeni njeni korisnici (http://www.libraryforlife.org/subjectguides/index.php/Main_Page).

O tome šta (we)blog predstavlja za bibliotekare, Gordon i Stephenhs (Literatura, 4) kažu: "Weblog se može konfigurirati, prilagoditi i podesiti za mnogo sta, a i omogućava bibliotekarima da se više koncentrišu na sadržaj i dijeljenje informacija, nego na kodiranje web stranica ili korištenje web urednika."

Blog može sadržavati tekst, sliku, video, a uneseni sadržaj (post) se na blogu reda hronološki (prema datumu postavljanja posta) tako da "svježe informacije" uvijek dolaze na prvo mjesto.

Primjena bloga u profesionalnom životu je česta pojava. Za biblioteku blog je koristan jer pruža mnoge mogućnosti, npr. : Obavješćavanje korisnika o pristiglim naslovima u biblioteku ili o aktualnim događajima u biblioteci i sl. Pri tome se daje mogućnost korisnicima da komentiraju postove. Da bi blog bio koristan i upotrebljiv potrebno je redovno unošenje novih postova. Jedan od aktivnih blogova u biblioteci je blog Kongresne biblioteke u Washingtonu (<http://blogs.loc.gov/loc/>).

Za biblioteku je zanimljiv i društveni bookmarking koji omogućava organiziranje i dijeljenje linkova smještenih unutar tagova (ključnih riječi). Organiziranje tzv. referensne liste linkova je jako dobra prilika za biblioteku da prema potrebama korisnika biblioteke organizira tagove sa provjerenim linkovima sa kojih korisnici mogu preuzimati sadržaje, a kroz sistem folksonomije (društvenog tagiranja) omogućava se uključivanje korisnika u proces razmjene linkova koji su organizirani pod istim tagovima.

Npr. Biblioteka Kresge Univerziteta u Oaklandu koristi social bookmarking preko yahoo-ove aplikacije delicious; Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH (Slika 2) koristi društveni bookmarking (http://delicious/virtual_librarian2009).

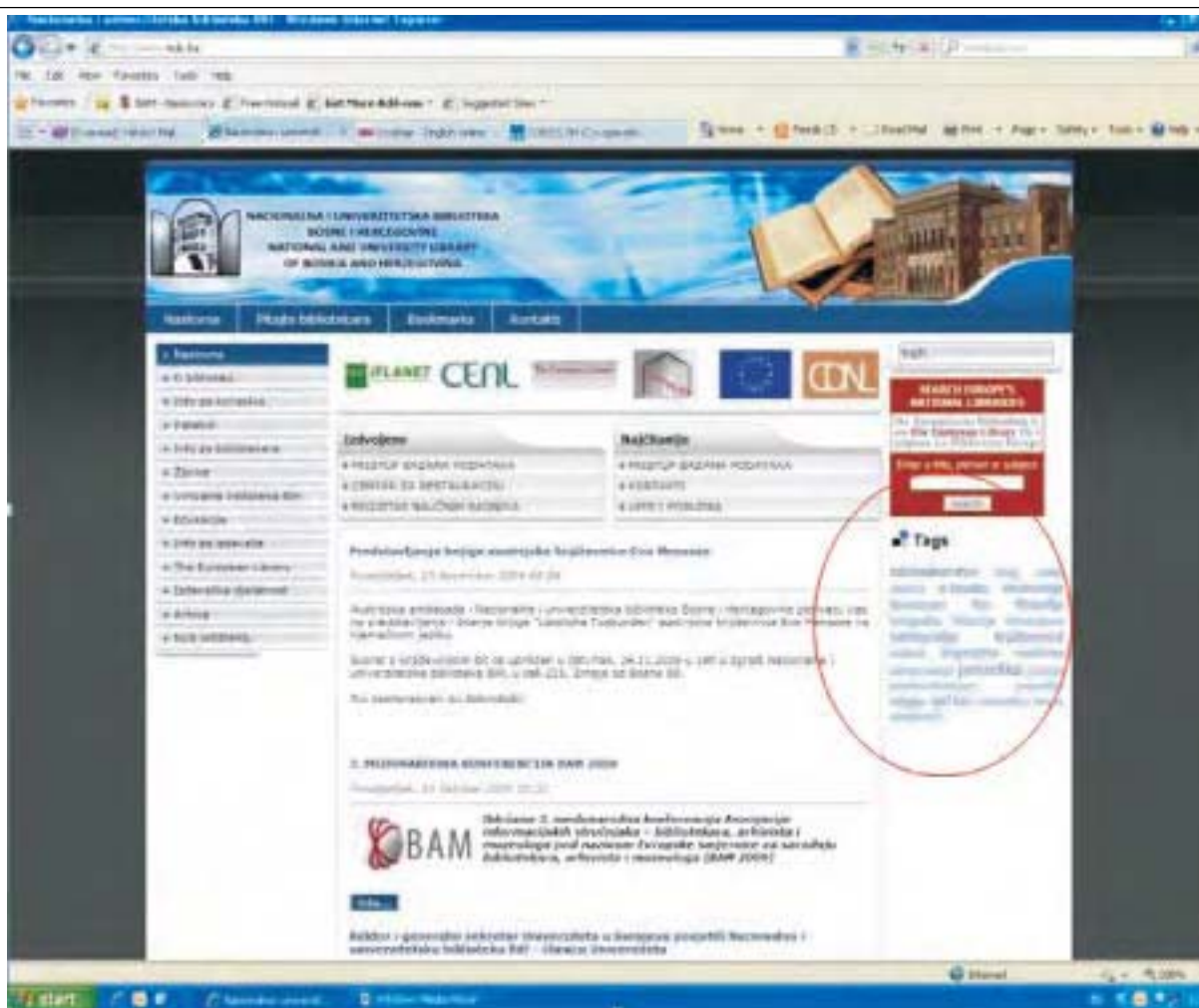
Korak više od pomenutih oblika društvenog softvera nudi društveno umrežavanje, tj. stvaranje online zajednica ljudi koje povezuju ista mišljenja ili neke druge sličnosti.

Jedan od najpopularnijih servisa za društveno umrežavanje je Facebook. Prema statistikama koristi ga 90 miliona ljudi širom svijeta. Skoro sam sigurna da se mnogi bibliotekari suočavaju sa Facebook groznicom koja vlada u prostorijama biblioteke gdje je korisnicima omogućen pristup internetu. Otvaranjem profila na ovakvim i sličnim servisima pruža se mogućnost biblioteci da organizira i razmjenjuje informacije sa korisnicima u prostoru koji on/a često posjećuje. Komunikacija preko ovakvih servisa je obično omogućena postovima, e-mailom, instant messenger-om i sl.

Medicinski fakulteti Univerziteta na Floridi su prepoznali Facebook kao dobru platformu za bibliotečko tržište jer prema njihovim istraživanjima 44,5 % njihovih studenata/ica koristi ovu aplikaciju. "Kako biblioteke medicinskih fakulteta istražuju tehnologije društvenog umrežavanja da uspostave i promoviraju bibliotečke usluge, Facebook im omogućava fleksibilan prostor za interakciju sa velikim brojem studenata." (Literatura, 7)

Preko ove aplikacije organizirali su različite sadržaje za studente/ice.

Jedna od Facebook grupa koje okupljaju bibliotekare iz cijelog svijeta s ciljem razmjene informacija je grupa otvorenog tipa i zove se "Librarians and Facebook" (8. novembra 2009. godine brojala je 11.323 člana/ice).

Slika 3: Prikaz tagova na site-u NUBBiH-a

Za kraj ću spomenuti i korištenje Instant messenger-a (IM) u biblioteci. Korištenjem IM-a kontakt sa korisnicima se ostvaruje u realnom vremenu i virtualnom prostoru. Komunikacija se bazira na pisanom tekstu, govoru i videu. Jedna od pozitivnih strana IM koja se često ističe je da: Ljudima oštećenog sluha pruža jednake mogućnosti u komuniciranju, što ide u prilog korištenju ovog vida društvenog softvera sa korisnicima koji imaju posebne potrebe. Postavljanje Online Reference Desk-ova korisnicima koji u određenom trenutku nisu u mogućnosti fizički doći u prostorije biblioteke je od velike koristi.

Primjena društvenog softvera u biblioteci već odavno je postala potreba u bibliotekama širom Američkog kontinenta. S druge strane, činjenica je da je Evropa još pomalo skeptična glede uvođenja novotarija koje je donijela druga generacija web-a i tema društvenog softvera u Evropi je još uvijek trend. Međutim, pratili mi potrebe ili trendove jedno je sigurno:

“Bibliotekar 2.0 je tamo gdje je korisnik.”

Bilješka

Za prijevode citata u tekstu odgovorna je N.G.

Literatura

1.Abram, Stephen. "Social Libraries." *Library Resources & Technical Services* 52.2 (2008): 19-22. Academic Search Complete. EBSCO. Web. 30 Nov. 2009.

Str. 20: "Web 2.0 is about the more human aspects of interactivity. It is about conversations, interpersonal networking, personalization, and individualism. It is focused on content in the context of people, workplaces, markets, community, and learning."

Str. 22: "Librarian 2.0 is where the user is, when the user is there."

2.Allen, Christopher, "Tracing the Evolution of Social Software." *Life with Alacrity: A blog on social software, collaboration, trust, security, privacy, and internet tools*. October 13, 2004. (http://www.lifewithalacrity.com/2004/10/tracing_the_evo.html). 23. Nov. 2009.

3.Balas, Janet L. "Here a Blog, There a Blog, Even the Library Has a Web log." *Computers in Libraries* 23.10 (2003): 41-43. Health Source: Nursing/Academic Edition. EBSCO. Web. 29 Nov. 2009.

4.Gordon, Rachel Singer, and Michael Stephens. "How and Why to Try a Blog for Staff Communication." *Computers in Libraries* 26.2 (2006): 50-51. Health Source: Nursing/Academic Edition. EBSCO. Web. 29 Nov. 2009

Str. 50: "Weblog software can be configured, adapted, and tweaked for many uses, and it allows librarians to concentrate more on content and information sharing than on coding pages or using a Web editor."

5.Gorman, Michael. *Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija potreba za ravnotežom*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

6.Harder, Geoff. "Connecting the Dots: Social Software and the Social Nature of Libraries." *Feliciter* Apr. 2006: 54+. Library, Information Science & Technology Abstracts. EBSCO. Web. 29 Nov. 2009.

Str. 54: "... we've moved from a time when the web was mostly a 'read-only' technology, to an era where the many can now 'read-write-and-participate'"

Str. 54: "Libraries have always been about connections. We connect people with information, we connect ideas to imaginations, and we connect individuals to communities. It's little wonder then that social software continues to be a hot item on library conference programs and throughout library-centric publications, both online and offline."

7.Hendrix, Dean, et al. "Use of Facebook in academic health sciences libraries." *Journal of the Medical Library Association* 97.1 (2009): 43-46. Academic Search Complete. EBSCO. Web. 29 Nov. 2009.

Str. 44: "As academic health sciences libraries explore social networking technologies to create and market library services, Facebook provides a flexible space to interface with a large number of students."

8.Lukasiewicz, Adrianna. "Exploring the role of digital academic libraries: Changing student needs demand innovative service approach." *Library Review* 56.9 (2007): 821-827. Emerald. Web. 23. Nov 2009.

Str. 824: "As an example, wikis could be used by students to recommend an article that was useful in writing a history paper for other students to read who were working on similar topic."

9.Stephens, Michael. "Wikis." *Library Technology Reports* 42.4 (2006): 52-57. Academic Search Complete. EBSCO. Web. 4 Dec. 2009.

Str. 52: "(...) the wiki offers librarians the chance to build Web resources without knowledge of HTML or access to the server. Web-based editing allows groups to easily edit and create pages."

Slika 1: "Einstein." Online slika. "The Read/Write Web: Social Software and Libraries." 4. dec. 2009. <http://infotrawler.com/blogs/2008/01/25/reflections-on-library-20/>

Slika 2: "The Social Tools of Web 2.0." Online slika. "iLibrarian." 15. nov. 2009. <http://oedb.org/blogs/ilibrarian/2007/acrl-ny-social-software-in-academic-libraries/>

Slika 3: "Naslovna." Screenshot. "Sajt Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH." 15. nov. 2009. <http://www.nub.ba/>